

Actief overheidsbeleid: transparante bedrijven

1. Inleiding

Transparantie, oftewel toegang tot informatie, is een belangrijk principe van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Transparantie is nodig om zinvolle communicatie met stakeholders mogelijk te maken, het draagt bij aan duidelijkheid en keuzemogelijkheden voor consument, inkopers, duurzame beleggers en gedupeerden van misstanden door bedrijven. Ook voor bedrijven zelf biedt transparantie voordelen; het leidt tot meer inzicht in de eigen onderneming en daardoor aan innovatie en verbetert de reputatie waardoor het bedrijf een aantrekkelijker partij wordt voor bijvoorbeeld personeel en investeerders.¹ Transparantie geeft bedrijven maatschappelijke legitimiteit.

De mate waarin bedrijven transparant zijn varieert sterk. Minimaal leveren bedrijven de financiële informatie waartoe ze wettelijk verplicht zijn. Daarnaast verwachten stakeholders zoals werknemers, klanten, consumenten, omwonenden, beleggers of burgers in het algemeen, openheid over meer aspecten van de bedrijfsvoering die maatschappelijke impact hebben, zowel in Nederland als wereldwijd. Sommige bedrijven voorzien hierin, maar meestal maar in beperkte mate en op zeer uiteenlopende manieren.

Het MVO Platform pleit voor meer openheid door bedrijven en voor een overheid die daar meer regie in neemt. Bedrijven dienen op vergelijkbare wijze te rapporteren over hun maatschappelijke impact zowel bij eigen vestigingen als in hun productieketen(s). Naast rapportages dienen direct betrokkenen tijdig specifieke informatie te ontvangen over zaken die hen (gaan) raken. Gedupeerden moeten toegang krijgen tot informatie die hen in staat stelt recht en genoegdoening te zoeken. Het MVO Platform is van mening dat de overheid op tal van terreinen maatregelen moet nemen om de openheid van bedrijven te vergroten. In dit visiestuk gaan we in op de huidige praktijk, beschrijven we wat we van bedrijven verwachten en doen we in paragraaf 6 voorstellen voor beter overheidsbeleid dat moet leiden tot transparantere bedrijven.

2. Wettelijke regels

De wettelijke plichten tot transparantie zijn momenteel voornamelijk georganiseerd rond de informatiebehoefte van aandeelhouders en de fiscus. In Nederland dienen bedrijven een aantal basisgegevens te laten registreren in het handelsregister (Kamer van Koophandel). Deze informatie is tegen betaling beschikbaar. Het Burgerlijk Wetboek² legt bedrijven de wettelijke verplichting op tot jaarlijkse rapportages. Dit betreft vooral **financiële informatie**. Voor grote bedrijven is er ook een plicht tot het leveren van niet-financiële informatie, “met inbegrip van milieu- en personeelsaangelegenheden”, zo stelt het Burgerlijk Wetboek, maar deze is beperkt tot informatie die relevant is voor de “*interpretatie van de financiële informatie en de positie van de onderneming*”, ofwel voor de aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers. Deze beperking doet geen recht aan de groeiende erkenning dat bedrijven – ook in hun productieketen - (mede) verantwoordelijk zijn voor de impact van hun activiteiten op consumenten, omwonenden of de maatschappij als geheel. De huidige verplichte informatie heeft voor al deze stakeholders zeer beperkte waarde.

Voor beursgenoteerde bedrijven gelden enkele specifieke wettelijke plichten. Het doel hiervan is wederom aandeelhouders van informatie voorzien. Bij beursgang moet een prospectus worden uitgebracht en daarna dient “koersgevoelige informatie” onverwijld via een persbericht gemeld te worden. De Autoriteit Financiële Markten houdt een register bij van deze persberichten. Nederlandse bedrijven die in het buitenland beursgenoteerd zijn moeten zich uiteraard ook aan regels van het betreffende land houden zoals de regels van de *Securities and Exchange Commission* in de Verenigde Staten.

Een bijzondere vorm van transparantie betreft het **inzagerecht** bij juridische procedures. Dit is in Nederland veel beperkter geregeld dan in bijvoorbeeld het Anglo-Amerikaanse recht en dit vormt een obstakel voor eisers om het noodzakelijke bewijs te verzamelen ter onderbouwing van een claim tegen multinationale ondernemingen. Om toegang tot deze informatie te krijgen moet een aparte juridische procedure gestart worden. De rechtszaak van vier Nigeriaanse boeren en Milieudefensie

¹ Meer over voordelen van transparantie in bijlage 1

² Gelet op art. 2:394 lid 4 BW en art. 2:210 (voor de BV) en art. 2:101 BW (voor de NV) is het bestuur jaarlijks verplicht een jaarverslag openbaar te maken als onderdeel van de financiële rapportage van de rechtspersoon/vennootschap.

tegen Shell wijst uit dat het bijzonder moeilijk is om via deze weg de gewenste informatie³ te krijgen; de rechtbank wees het verzoek tot openbaarmaking van stukken grotendeels af. Dit beperkte inzagerecht draagt niet bij aan toegang tot recht voor slachtoffers.

3. MVO-initiatieven

Sommige bedrijven informeren via hun website of een apart verslag over hun MVO-beleid. Andere bedrijven integreren deze informatie in het financiële rapport. Hoewel er diverse richtlijnen⁴ bestaan voor MVO-rapportages, is de **diversiteit** van de verslagen aanzienlijk qua vorm, inhoud en diepgang. Vaak bevatten rapporten informatie over MVO-beleid, maar geven ze geen inzicht in de resultaten ervan. Slechts enkele koploper-bedrijven experimenteren met informatie over de daadwerkelijke impact van het bedrijf op de maatschappij, en met informatie over de keten. Soms is informatie extern geverifieerd (vooral bij geïntegreerde verslaggeving) maar dat is lang niet altijd het geval. De vergelijkbaarheid van rapportages zowel in tijd als tussen bedrijven laat vaak te wensen over.

Bedrijven geven op deelterreinen het goede voorbeeld:

Philips - energieverbruik

In het jaarverslag⁵ van Phillips wordt helder gerapporteerd over klimaatmissies in fabrieken, door dienstreizen, in de logistiek en bij overige activiteiten. Daarnaast maakt het bedrijf een inschatting van de energie-efficiëntie in de toeleveringsketen.

Timberland - toeleveranciers

Een aantal sport-, - en kledingmerken⁶ geven op hun website een overzicht van hun leveranciers. Timberland gaat een stap verder de productieketen in en geeft ook namen en adressen van de leerlooierijen waar leer voor Timberland's schoenen wordt geloid.

Puma - milieurekening

Puma laat uitrekenen wat de totale milieuschade in euro's is die wordt veroorzaakt door de activiteiten van het merk en voor losse artikelen. Onder andere CO₂-uitstoot, watergebruik en landgebruik wordt uitgedrukt in cijfers en op dit manier is voor de consument inzichtelijk welke producten het minste impact hebben.⁷

Siemens - arbeidsomstandigheden

In haar verslaggeving⁸ gaat Siemens uitgebreid in op het onderwerp 'occupational health and safety' waarbij niet alleen aangegeven wordt wat er goed gaat maar ook wat er minder goed gaat (bijvoorbeeld het aantal bedrijfsongevallen met fatale afloop). Daar waar sprake is van bedrijfsongevallen wordt tevens aangegeven wat het bedrijf doet om dit in de toekomst te voorkomen.

Een geheel andere vorm van informeren over maatschappelijke verantwoordelijkheid verloopt via vrijwillige MVO-initiatieven zoals **standaarden, certificaten en labels**.⁹ Sommige van deze initiatieven zijn breed opgezet: zowel bedrijven, vakbonden en NGO's zijn betrokken, andere worden beheerd door alleen bedrijven. De initiatieven veronderstellen bepaalde garanties te geven op maatschappelijke verantwoordelijk gedrag, maar het is lastig om serieuze initiatieven van minder serieuze - of zelfs marketing instrumenten - te onderscheiden. Door de veelheid aan initiatieven en het gebrek aan onderlinge vergelijkbaarheid neemt de informatieve waarde voor de consument af. Bovendien zijn veel initiatieven naar buiten toe niet transparant over hun resultaten, bijvoorbeeld doordat ze geen audit-rapporten publiceren.

³ Het ging om informatie over de toestand van de oliepipleidingen om gebrekkig onderhoud te kunnen onderhouden, en om informatie over intern beleid en bedrijfsvoering binnen de Shell-groep om aansprakelijkheid van het moederbedrijf voor de Nigeriaanse dochter aan te kunnen tonen. De eisers hadden onvoldoende onderbouwd dat zij deze stukken nodig hadden om hun claims te onderbouwen, aldus de rechter. De eisers stelden juist dat ze deze stukken nodig hadden ter onderbouwing van hun claims.

⁴ Bijvoorbeeld Richtlijn 400 van de Raad voor de Jaarrekening en GRI Sustainability Guidelines.

⁵ Jaarverslag van Phillips: <http://www.annualreport2011.philips.com/>

⁶ zoals Nike, Adidas en Levi's

⁷ Zie website van Puma: <http://about.puma.com/new-puma-shoe-and-t-shirt-impact-the-environment-by-a-third-less-than-conventional-products/>

⁸ Jaarverslag van Siemens: <http://www.siemens.com/sustainability/en/sustainability/reporting/current-report.htm>

⁹ Bijvoorbeeld FairTrade, Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO), Rainforest Alliance en de Code of Labour Practices van de FairWearFoundation

Veel bedrijven menen dat meer transparantie tot veel administratief werk en/of hoge kosten leidt. Ook de concurrentiepositie zou in het geding komen door transparantie. Echter, wanneer alle bedrijven moeten voldoen aan gelijke eisen op het gebied van transparantie leidt dit juist tot een gelijk speelveld dan het huidige. Uit wetgeving rond consumentenveiligheid is gebleken dat bedrijven goed in staat zijn zich aan te passen aan de regels. Er is geen enkel fundamenteel verschil tussen deze wetgeving en verdere openbaarheid over maatschappelijke impact, inclusief de herkomst en productieomstandigheden in de keten. Ook kleinere bedrijven blijken goed in staat een informatieve website te onderhouden.

4. Overheidsbeleid

De Nederlandse overheid heeft gekozen voor het stimuleren van niet-financiële rapportage via de **transparantiebenchmark** (een vergelijkend onderzoek). De 500 deelnemende bedrijven zijn vrij om te bepalen of zij rapporteren, op welke wijze en waarover precies. De transparantiebenchmark meet vervolgens of het bedrijf transparant is over een onderwerp, maar niet wat de prestaties of resultaten zijn: de uitkomsten zeggen dus niets over de maatschappelijke impact. Ongeveer de helft van de deelnemende bedrijven scoort jaar na jaar nul van de 200 te behalen punten.

Nederland stelt zich anders op dan enkele andere landen zoals Frankrijk, Denemarken, Zweden, Zuid-Afrika en de VS¹⁰ waar een vorm van wettelijke verplichting is ingevoerd tot het leveren van niet-financiële informatie. Dat er ook mondiale behoefte is aan eenduidige duurzaamheidsrapportage bleek op de Rio+20 conferentie (juni 2012) waar duurzaamheidsrapportage in de slotverklaring is opgenomen.¹¹ Een viertal overheden van landen die vooroplopen op dit gebied – Brazilië, Frankrijk, Denemarken en Zuid Afrika willen met hun initiatief '*Friends of Paragraph 47*' verdere stappen zetten om verdergaande internationale afspraken over MVO rapportage te bereiken.¹²

Gebrek aan transparantie houdt misstanden in stand. Enkele voorbeelden:

Kleding – arbeidsomstandigheden

In kledingfabrieken in Tamil Nadu in India zijn dwangarbeid, kinderarbeid, lange werkdagen, verplicht overwerken, kastendiscriminatie en onveilige arbeidsomstandigheden al jaren bekende problemen. Het is van groot belang dat werknemers en organisaties die hen vertegenwoordigen toegang hebben tot informatie over afnemers, want dit biedt voor hen een indirecte maar effectieve weg om de bedrijven ter verantwoording te roepen. Een analyse¹³ van SOMO en de Landelijke India Werkgroep maakt echter duidelijk dat bedrijven in de kledingsector, nauwelijks hun zakenpartners en toeleveranciers openbaar maken.

Voedingsmiddelen – toetsen duurzaamheidsclaims

Een onderzoek¹⁴ naar de top 10,¹⁵ van de internationale voedingsmiddelenbedrijven toont aan dat transparantie in deze sector ver te zoeken is. De bedrijven zijn vasthoudend in het geheim houden van hun keten met als argument concurrentievoordeel. Informatie die ze geven is selectief en inconsistent, of er is helemaal geen informatie publiek. Het is onduidelijk of duurzaamheidsclaims van bedrijven kloppen, waarmee consumenten en investeerders worden benadeeld of zelfs misleid.

Biobrandstoffen – grondaankopen

De snelle uitbreiding van biobrandstoffenproductie over de gehele wereld heeft geleid tot vele conflicten met lokale gemeenschappen over landbouwgrond. Landaankopen gaan vaak gepaard met voedselonzekeerheid, onteigening, misleiding en schending van mensenrechten. Vaak is onduidelijk wie het land bezit, financiert of beheert waardoor het maatschappelijk middenveld of gedupeerde bewoners niet weten wie ze kunnen aanspreken.¹⁶ Een voorbeeld hiervan is een project van het Britse bedrijf Sun Biofuels dat 8000 hectare grond opkocht in Oost-Tanzania. Het bedrijf beloofde de bewoners 569 duizend euro aan compensatie en werkgelegenheid voor 5000 mensen. Jaren later is Sun Biofuels deze beloften niet nagekomen en blijken de landconcessies inmiddels doorverkocht aan een nieuwe investeerder.¹⁷

¹⁰ zie bijlage 2

¹¹ punt 47 van de Slotverklaring

¹² zie bijlage 2

¹³ Time for transparency: <http://somo.nl/news-en/somo-news/time-for-transparency-in-the-garment-industry>

¹⁴ Behind The Brands: [http://www.oxfamnovib.nl/Redactie/Downloads/Rapporten/bp166-behind-brands-260213-embargo-en%20\(1\).pdf?utm_source=MVO+Platform&utm_campaign=004e7db854-MVO_Platform_nieuws_14_maart_2013&utm_medium=email](http://www.oxfamnovib.nl/Redactie/Downloads/Rapporten/bp166-behind-brands-260213-embargo-en%20(1).pdf?utm_source=MVO+Platform&utm_campaign=004e7db854-MVO_Platform_nieuws_14_maart_2013&utm_medium=email)

¹⁵ Nestlé, Unilever, CocaCola, Pepsico, Mars, Danone, Mondelez, General mills, Kellogg's, ABF.

¹⁶ Land and Power: <http://www.oxfam.de/sites/www.oxfam.de/files/bp151-land-power-land-rights-220911-en.pdf>

De EU werkt aan een richtlijn voor verplichte transparantie op milieu, sociaal en governance gebied ('**non-financial reporting**') gecombineerd met wetgeving die internationale mijn, olie- en bosbouwbedrijven verplicht te rapporteren over de betalingen die zij doen aan de landen waarin ze werken.¹⁸ Dit zijn stappen die bijdragen aan meer eenduidigheid en een gelijk speelveld, ook internationaal. Naar de mening van het MVO Platform blijft het ambitieniveau nog te beperkt.¹⁹

5. Transparante bedrijven

Het MVO Platform pleit voor volledige transparantie op het gebied van maatschappelijke impact: bedrijven informeren niet alleen over hun MVO beleid, maar ook over bestaande en potentiële impact op de maatschappij op de terreinen zoals hieronder beschreven.

De OESO-richtlijnen en de VN Principes voor Mensenrechten en Bedrijfsleven, en het daarin beschreven *due diligence*-concept dienen als uitgangspunt. Dit betekent: bedrijven dienen de risico's op negatieve maatschappelijke impact, in de sectoren en/of het landen waarbinnen wordt geopereerd in kaart te brengen. Dit geldt niet alleen voor mogelijke effecten direct veroorzaakt door het bedrijf zelf, maar ook voor impact verbonden aan de activiteiten, diensten of producten van het bedrijf via haar bedrijfsrelaties, inclusief ketenrelaties. Deze (potentiële) impact is mogelijk niet direct zichtbaar voor het bedrijf, maar dient via risicoanalyse aan het licht te komen. Bedrijven moeten duidelijk maken hoe het betreffende risico is geïdentificeerd, en welke maatregelen zijn genomen om negatieve impact te voorkomen en welke dilemma's zich hierbij voordoen. Gaat het onverhoopt toch mis en is sprake van negatieve effecten, dan dient het bedrijf te rapporteren over hoe zij bijdraagt aan het herstellen of compenseren van de schade. De geboden informatie moet het mogelijk maken om inzicht te krijgen in de effectiviteit van de maatregelen.

De belangrijkste terreinen waarover bedrijven transparantie moeten verschaffen, zijn:

- **Mensenrechtenimpact:** gegevens over de stand van zaken en maatregelen rondom, onder meer, non-discriminatie (waaronder genderongelijkheid), veiligheid, aantal werkuren, vrijheid van vakvereniging en collectieve onderhandeling, gedwongen arbeid, leefbaar loon en kinderarbeid, landrechten en huisuitzetting. Daarnaast ook impact op specifieke situaties zoals conflicten.
- **Milieueffecten en dierenwelzijn:** gegevens over het gebruik van natuurlijke hulpbronnen - land, grondstoffen, energie, water-, effect op biodiversiteit, CO2-uitstoot en dierenwelzijnsaspecten.
- **Financieel gedrag:** winsten, belastingafdracht en andere afdrachten aan overheden zoals concessies, royalty's, rentebetalingen, voor elk land en elk project specifiek. Alsmede beleid rond beleggingen, kredietverstrekking en investeringen en de omgang met corruptie.
- De **structuur en eigendomsverhoudingen** van het concern waartoe het rapporterende bedrijf behoort en de partijen op wie het bedrijf door eigendom, contracten, financieringsrelaties of andere zakelijke relaties invloed uitoefent.
- De deelname aan **convenanten, codes** of andere initiatieven, de voortgang ervan en het bestaan van klachtenmechanismen, ingediende klachten en de behandeling ervan.

Bedrijven dienen in de eerste plaats via jaarverslagen verantwoording af te leggen. Dit kan zowel in een apart niet-financieel rapport als geïntegreerd met de financiële verslaglegging. De rapportage bevat algemene, en voor de sector specifieke, *key performance indicators* en wordt extern geverifieerd. Als rapportagerichtlijn heeft een internationaal erkend en vergelijkbaar systeem zoals GRI, de voorkeur boven eigen Nederlandse richtlijnen.

¹⁷ <http://www.actionaid.org/nl/nederland/2012/08/biobrandstofconflict-sleept-zich-voort>

¹⁸ Voorstellen voor wijziging van de EU Transparency and Accounting Directive: http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/country-reporting/index_en.htm en http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/non-financial-reporting/com_2013_207_en.pdf

¹⁹ Onder meer de beperkte groep grote bedrijven waarvoor de verplichting geldt, de bepaling "pas toe of leg uit" en de keuzevrijheid voor een richtlijn waarop het MVO-rapport wordt gebaseerd verzwakken het voorstel.

Naast jaarverslagen is toegankelijke informatie nodig voor consumenten over de herkomst van het product, de manier van produceren en de visie van het bedrijf op verantwoord ondernemen. Dit wordt gepresenteerd bij of op het product en via de website van het bedrijf.

De verantwoordelijkheid richting potentieel benadeelden van de bedrijfsvoering, zoals werknemers of bewoners van gebieden waar grondstoffen worden gewonnen, gaat verder. Voor deze stakeholders dient informatie permanent en toekomstgericht beschikbaar gesteld te worden, zowel actief als op verzoek. Het kan daarbij gaan om uitbreidingsplannen, veranderingen in het productieproces en om de resultaten van audits en impactstudies. De communicatiekanalen kunnen variëren en dienen geëigend te zijn voor de betreffende stakeholders. Kortom alle informatie die van belang kan zijn voor specifieke stakeholdergroepen moet beschikbaar gesteld worden.²⁰

6. Voorstellen overheidsbeleid

A. Jaarverslag

De overheid dient in aanvulling op de bestaande rapportageverplichtingen in het **burgerlijk wetboek**, een plicht op te nemen tot rapportage over maatschappelijke aspecten. De inhoud van deze rapportage dient in lijn te zijn met de OESO richtlijnen en de elementen te bevatten die genoemd zijn in hoofdstuk 5. Als rapportagerichtlijn kan een internationaal erkende standaard gevolgd worden zoals GRI. Een niet-financieel rapport (apart of geïntegreerd met het financieel verslag) moet daarbij dezelfde status krijgen als het financieel verslag. Het jaarverslag wordt publiek gemaakt op de website van het bedrijf zodat het voor iedereen toegankelijk is. De plicht tot rapportage over maatschappelijk aspecten moet gaan gelden voor een ruime groep bedrijven; in de eerste plaats voor beursgenoteerde ondernemingen en voor alle grote en middelgrote bedrijven.²¹

B. Ketentransparantie

De overheid zou een verplichte vorm van **due diligence**²² moeten invoeren. Zoals beschreven in hoofdstuk 5 is een belangrijk onderdeel van *due diligence* het extern communiceren over dit proces en de aanpak van mogelijke negatieve effecten. Wetgeving tot verplichting van due diligence zou geleidelijk ingevoerd kunnen worden, te beginnen met sectoren waarin de meest pregnante misstanden voorkomen. Als voorbeelden kunnen dienen: de Amerikaanse Dodd Frank Act (1502) die vraagt om *due diligence* bij het gebruik van bepaalde 'conflictmineralen' uit Centraal Afrika en de Europese houtverordening, die bedrijven verplicht om in de keten na te gaan of hout van een legale bron komt. De motie Braakhuis,²³ die de regering verzoekt om in samenwerking met de kledingbranche tot afspraken te komen over volledige ketentransparantie en het uitbannen van kinderarbeid in de textielketen kan als eerste case dienen van een sector waarvoor een dergelijke specifieke regeling wordt ingesteld.

C. Verificatie en toezicht

Het is van belang dat de betrouwbaarheid van geboden informatie gegarandeerd wordt. Dit kan door externe verificatie, maar vraagt ook **toezicht en handhaving door een overheidsinstantie**, zo mogelijk een specifieke MVO-autoriteit of -ombudsman.²⁴ Voor effectieve handhaving moet een beroep mogelijk zijn op het wetsartikel over valsheid in geschrifte, om zo nodig sancties op te leggen

D. Bedrijven met overheidsnexus

Invoering van bovenstaande brede maatregelen kost tijd. Op korte termijn is het mogelijk om **transparantievoorwaarden te stellen aan bedrijven waar de overheid zaken mee doet** zoals begunstigen van financiële of niet-financiële overheidssteun, of bedrijven die mededingen bij overheidsaanbestedingen en uiteraard bij staatsdeelname. Bij financiële steun aan bedrijven is het staand beleid dat voldaan moet worden aan de OESO richtlijnen. Transparantie zou explicieter deel moeten uitmaken van het *due diligence*-proces dat bedrijven moeten laten zien in het kader van deze voorwaarde. Ook van keteninitiatieven die door de overheid erkend worden in het kader van de

²⁰ Het informeren van deze groepen is voor een bedrijf overigens niet afdoende om aan haar maatschappelijke verantwoordelijkheid te voldoen: de (potentieel) benadeelden dienen op een betekenisvolle wijze betrokken te worden in de bedrijfsbeslissingen die op hen van invloed zijn.

²¹ Hierbij is het stellen van een omzet-ondergrens noodzakelijk zodat brievenbusfirma's ook mee tellen

²² Zie hoofdstuk 5 en bijlage 3 (OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UNGP)

²³ Motie Braakhuis: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-26485-135.html>

²⁴ zie gedeelte "Een ombudsman voor MVO" in de brief van het MVO Platform van april 2011 http://mvoplatform.nl/publications-nl/Publication_3660-nl

sociale voorwaarden bij openbare aanbestedingen, moet transparantie verlangd worden. Dit kan conform bovenstaande voorstellen B, eventueel aangevuld met A en C.

E. Recht op informatie

Voor bepaalde stakeholders is een jaarverslag niet het geëigende middel om tijdig over de juiste informatie te beschikken. Stakeholders die direct geraakt (gaan) worden door impact van het bedrijf, of zij die hun belangen vertegenwoordigen dienen volledige en de betreffende kwestie **toegesneden informatie te ontvangen** als zij daar om vragen. Ook VN Principe 21²⁵ wijst hierop. Een wet of regeling zou ontwikkeld moeten worden om het recht op deze informatie vast te leggen.

F. Inzagerecht

Verruiming van het inzagerecht²⁶ bij juridische procedures door slachtoffers van bedrijven is noodzakelijk om toegang tot recht, en 'equality of arms' te bevorderen. Betere **toegang tot feitenmateriaal** draagt bij aan waarheidsvinding en aan het vaststellen of een juridische procedure überhaupt zin heeft. In november 2011 is er een wetvoorstel tot wijziging van het inzagerecht ingediend. Het MVO Platform staat verruiming voor naar Brits voorbeeld.²⁷

G. Concernstructuur

Een wijziging van de handelsregisterwet kan bedrijven verplichten om meer informatie aan te leveren bij de Kamer van Koophandel, onder andere over de bedrijfsstructuur zodat duidelijk is wie aan welke organisatie is verbonden en **hoe het internationale netwerk van de onderneming er uitziet**. Aanvullend hierop zou de Kamer van Koophandel deze informatie gratis (of tenminste tegen verlaagde kosten) moeten aanbieden.

H. Beursgenoteerde bedrijven

Het zou de transparantie van een beursfonds zeer ten goede komen indien de informatie die in een **prospectus** is opgenomen elk jaar wordt geactualiseerd en bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM) wordt neergelegd. Deze informatie zou ook tussentijds kunnen worden aangepast, bij een fusie of andere belangrijke gebeurtenis en een analyse moeten bevatten van de maatschappelijke impact van het bedrijf, het beleid ter zake en bereikte resultaten.

I. Duurzaamheidsindex

Aan het in voorstel A genoemde jaarverslag kan aan de beurs een **duurzaamheidsindex** gekoppeld worden waarin bedrijven worden gebenchmarkt, conform het voorbeeld van Zuid-Afrika.²⁸

J. Consumenteninformatie

Informatie geleverd bij/op een product via **etikettering** zou inzicht moeten geven over de productiewijze van een product, samenstelling en herkomst. Met een eenvoudige scorekaart kan op een aantal terreinen (arbeidsomstandigheden, milieu, klimaat, transparantie etc.) in een oogopslag in indruk van de duurzaamheidsaspecten van een product verkregen worden. Deze vereenvoudigde informatie moet uiteraard gebaseerd zijn op uitvoeriger rapportages zoals onder A en B beschreven.

K. Toezicht labels en keurmerken

Meer **toezicht op labels** en keurmerken is nodig waarbij de overheid toeziet op oneigenlijk gebruik en/of bepaalde keurmerken een officiële status geeft.

L. Internationale rol Nederland

In internationale fora, zoals de EU, is een **versterkte inzet van Nederland** nodig om te komen tot verdergaande internationale regels en afspraken over alle bovenstaande onderwerpen.

BIJLAGEN:

1. Voordelen van transparantie
2. Voorbeelden van overheidsbeleid
3. Internationale normen en kaders

²⁵ Zie bijlage 3

²⁶ Art 843a RV

²⁷ naar het *Eindrapport fundamentele herbezinning op het Nederland Burgerlijk Procesrecht* door Prof. mr. W.D.H. Asser, Prof. mr. H.A. Groen, Prof. mr. J.B.M. Vranken, m.m.v. mevrouw mr. I.N. Tzankova, 2006

²⁸ Ook Mexico zette inmiddels stappen op weg naar een duurzaamheidsindex

Bijlage 1. Voordelen van transparantie

Transparantie is zowel een basisprincipe van MVO als een instrument om maatschappelijk verantwoord ondernemen te bevorderen. Het heeft een brede waaier aan voordelen en effecten:

- Transparantie draagt bij aan duidelijkheid voor consumenten zodat zij een keus kunnen maken. In het debat over MVO wordt vaak gesteld dat het aan de consument is om met koopgedrag goede praktijken te stimuleren; “met de voeten stemmen”. Dit is alleen mogelijk als de consument goede toegang heeft tot de hiervoor benodigde informatie.
- Een groeiende groep duurzame beleggers of duurzaam inkopende bedrijven heeft adequate informatie nodig om een goede afweging te kunnen maken. Dit vraagt om transparantie over duurzaamheidsaspecten, mogelijk gekwantificeerd en vergelijkbaar.
- Misstanden komen helaas voor bij bedrijven, met name in ontwikkelingslanden. Gedupeerden moeten via een klachtenmechanisme, bemiddeling of via de rechter stappen kunnen ondernemen die leiden tot verbetering of genoegdoening. Welke weg ook gekozen wordt, transparantie is essentieel. Transparantie is voorwaarde voor slachtoffers om toegang tot hun rechten te krijgen en bestrijdt daarmee schending van de mensenrechten.
- Transparantie is goed voor bedrijven. De business case van MVO begint zich steeds sterker af te tekenen.²⁹ Het is niet alleen een maatschappelijk belang maar ook een eigenbelang van bedrijven om MVO en transparantie serieus te nemen: het verhoogt de kwaliteit van de bedrijfsvoering en daarmee de totale waarde van het bedrijf. Als in het bedrijf de juiste informatie wordt gegenereerd over de mogelijke impact van de bedrijfsactiviteiten op de maatschappij, kan het management risico's beter inschatten en op tijd bijsturen. MVO Nederland stelt dat transparantie bijdraagt aan innovatie, de concurrentiekracht vergroot en kosten bespaart. Het verbetert de reputatie en maakt het bedrijf een aantrekkelijker partij onder meer voor personeel en kapitaalverschaffers. Dit alles heeft uiteraard ook positieve gevolgen voor de stabiliteit en het lange termijn perspectief van het bedrijf.
- Op macro niveau kan transparantie bijdragen aan het vergroten van het vertrouwen van publiek en financiers in het bedrijfsleven. Dit draagt bij aan herstel na de huidige financiële economische crisis. Dit geldt met name voor de financiële sector waar het vertrouwen ernstig geschaad is.

---

²⁹ EU strategy for Corporate Social Responsibility 2011-2014

Bijlage 2. Voorbeelden van overheidsbeleid

Verplichting om de keten te kennen

Op het gebied van tabak, voedsel en vis gelden regels waardoor producenten verplicht zijn informatie te verzamelen over onder meer de toeleveringsketen. Deze informatie is echter niet openbaar.

Ketentransparantie in risicosector

Hout. In 2010 is de Europese hout-verordening FLEGT aangenomen. FLEGT is in het leven geroepen om de illegale houtkap en handel in illegaal hout tegen te gaan. Handelaren moeten hun leveranciers en afnemers administreren en vijf jaar archiveren. De verordening bevat een verplichtingen voor bedrijven voor het toepassen van due diligence. Ze moeten informatie verschaffen over de houtsoort, land van herkomst (mogelijk op regio niveau), hoeveelheid, naam en adres van de leverancier en klant en documentatie waaruit blijkt dat het hout gekapt is in overeenstemming met de toepasselijke wetgeving. Ook het risico dat het hout illegaal gekapt is moet worden geanalyseerd en openbaar gemaakt.³⁰

Chemicaliën. De Europese REACH-verordening registreert en beoordeelt chemische stoffen die in Europa gebruikt worden. De regels gaan onder meer over het informeren van werknemers over de gevaren en risico's van hun werk en het nemen van beschermingsmaatregelen. Daarnaast geeft de wet aan hoe in de gehele grondstoffenketen informatie over de bestanddelen bekend moet worden gemaakt. Met Veiligheidsinformatiebladen (VIB) leveren verleveranciers informatie aan zakelijke klanten.

Conflictmineralen. In de VS is een wet aangenomen over conflictmineralen en ketentransparantie. Daarin worden beursgenoteerde bedrijven die mineralen uit de DRC of omliggende landen gebruiken hierover te rapporteren en aan te geven hoe *due diligence* is uitgevoerd om zo min mogelijk negatieve impact te genereren. Ook Canada eist dat bedrijven periodieke verslagen presenteren over de omgang met mineralen. De herkomst en de impact op milieu, sociaaleconomische zaken, politiek, mensenrechten of andere relevante kwesties moeten openbaar worden en kunnen in de jaarverslag worden opgenomen.³¹

Dwangarbeid. California verplicht³² winkels en fabrikanten met een wereldwijde verkoop van meer dan 100 miljoen dollar (ongeveer 3200 bedrijven) om op hun website te rapporteren over de mate waarin mensenhandel en dwangarbeid voorkomt in de hele keten. Consumenten moeten kunnen zien welke bedrijven slavernij, mensenhandel en kinderarbeid serieus uit hun productieketen proberen te weren. Het rapport dient te vermelden of verificatie is uitgevoerd door derden en of er audits van leveranciers zijn uitgevoerd.³³

Overheidssteun

Zweden. Zweden is het eerste land dat maatschappelijke verslagen van alle staatsbedrijven eist.³⁴ De niet-financiële informatie moet alle indicatoren die relevant zijn voor het milieu meenemen. De rapporten moeten voldoen aan de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI). Een onderzoek heeft aangetoond dat de verplichte duurzaamheidsverslaggeving tot een grotere duurzaamheid heeft geleid.

Spanje. Spanje heeft sinds 2011 een wet³⁵ die alle door overheid gesubsidieerde bedrijven en staatsbedrijven verplicht om met plannen te komen om corporate governance en duurzaamheidsrapporten in overeenstemming te brengen komen met algemeen aanvaarde MVO normen. Ook moeten ze vermelden of de informatie is nagekeken door een onafhankelijke derde partij. Als het bedrijf meer dan duizend werknemers heeft, moet dit verslag ook worden toegezonden

³⁰ <http://www.inkoopduurzaamhout.nl/pdf/Infoblad%20Europese%20Hout%20Verordening%20EU%20TR.pdf>

³¹ Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

³² Transparency in Supply Chains Act

³³ <http://www.state.gov/documents/organization/164934.pdf>

³⁴ The Swedish Annual Accounts Act (1995:1554)

³⁵ Sustainable Economy Law

aan de Spaanse MVO Raad. De wet stelt verder dat de overheid een reeks indicatoren beschikbaar moet stellen, in lijn met internationale standaarden.³⁶

MVO jaarverslag

Zuid-Afrika. The King Code of Governance (King III) is één van de eisen die is opgenomen in de Johannesburg Stock Exchange Listing Requirements en verplicht meer dan 450 bedrijven om naast hun jaarlijkse financiële verslag ook over duurzaamheid te rapporteren. Een geïntegreerd rapport geeft gebruikers een allround beeld van de prestaties van een bedrijf op zowel sociaal, milieu-als economisch vlak.

Frankrijk. De *Tweede Grenelle wet*³⁷ werd aangenomen op 12 juli 2010. De wet maakt duurzaamheidsrapportage verplicht voor alle beursgenoteerde ondernemingen en bedrijven met een jaarlijkse balans en een omzet van 100 miljoen euro (of 500 medewerkers in vaste dienst). Zij zijn verplicht om sociale en milieu informatie te melden. Ook pogingen om duurzame ontwikkeling, antidiscriminatie en diversiteit te promoten moeten worden opgenomen in het verslag alsmede de reden waarom bepaalde gegevens niet zijn gerapporteerd. Ook alle dochterondernemingen worden meegenomen in het rapport. Vrijgegeven informatie wordt gecontroleerd door een erkende, onafhankelijke derde partij.³⁸

Denemarken. Sinds 2009³⁹ worden grote bedrijven in Denemarken verplicht maatschappelijk verantwoord ondernemen in hun jaarverslagen op te nemen of uit te leggen waarom ze dit niet doen. Dit geldt voor ondernemingen in staatsbezit en bedrijven met een balanstotaal van meer dan 19 miljoen euro (of omzet van meer dan 38 miljoen euro en meer dan 250 werknemers). Het MVO verslag kan als bijlage worden toegevoegd aan het jaarverslag of op de website gepubliceerd. Het moet minimaal 5 jaar toegankelijk blijven. Ook een evaluatie van de vooruitgang die is gemaakt in MVO behoort tot de rapportage. Niet-naleving van de rapportage-eisen kan tot een boete leiden.⁴⁰

Argentinië. Buenos Aires heeft stedelijke wetgeving⁴¹ die sociaal en milieuvriendelijk gedrag wil bevorderen van bedrijven met meer dan 300 medewerkers en die langer dan een jaar in de stad gehuisvest zijn. Zij dienen een verslag te maken over hun sociale, milieu, en economische impact. Ondernemingen die dat niet doen kunnen strafrechtelijk vervolgd. Ondernemingen die het wel doen kunnen toegang tot kredieten en andere speciale programma's krijgen.⁴²

Maleisië. Nadat de Minister President van Maleisië zag dat vrijwillige openbaarmaking te weinig gebeurde, kwam hij in 2008 met een wet die beursgenoteerde bedrijven dwingt tot het publiceren van MVO informatie in hun jaarverslag. De effectenbeurs heeft haar regels voor inschrijving hierdoor moeten aanpassen.⁴³

Australië. Australië hanteert ethische openbaarmakingsregels⁴⁴ voor financiële instellingen. Zij moeten bekendmaken in welke mate arbeidsnormen of milieu-, sociale of ethische overwegingen in aanmerking worden genomen bij de selectie, het behoud of realisatie van investeringen.⁴⁵

³⁶ Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

³⁷ Art. L225-102-1 van de Commercial Code

³⁸ Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

³⁹ Deense Business Authority Erhvervsstyrelsen

⁴⁰ Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

⁴¹ Wet No. 2594

⁴² Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

⁴³ Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

⁴⁴ Financial Services Reform Act (FSRA)

⁴⁵ Human Rights Due Diligence: The role of states http://www.corporatejustice.org/IMG/pdf/human_rights_due_diligence-the_role_of_states-2.pdf

Bijlage 3. Internationale normen en kaders

ISO 26000

Transparantie is één van de zeven hoofdprincipes van MVO. Een organisatie moet transparant zijn in haar beslissingen en activiteiten die van invloed zijn op de samenleving en het milieu. Deze informatie moet beschikbaar en direct toegankelijk en begrijpelijk zijn voor een ieder die kan worden beïnvloed door de organisatie. Het moet tijdig en feitelijk zijn en worden gepresenteerd in een heldere en objectieve wijze zodat belanghebbenden accuraat kunnen zien wat de impact van de organisatie is. Een organisatie moet transparant zijn met betrekking tot:

- het doel, de aard en de locatie van haar activiteiten
- de identiteit van belanghebbenden van de organisatie
- de wijze waarop de beslissingen worden genomen, geïmplementeerd en beoordeeld
- de sociale normen en criteria waarlangs de organisatie haar eigen functioneren legt
- de prestaties van relevante en belangrijke vraagstukken van maatschappelijke verantwoordelijkheid
- de herkomst, omvang en gebruik van financiële middelen
- de werkelijke en verwachte effecten van besluiten en activiteiten op stakeholders, de maatschappij, de economie en het milieu
- de criteria en procedures die worden gebruikt voor het identificeren, selecteren en ze betrekken van stakeholders.

UNGP

De UN Guiding Principles stellen dat de staat rapportage dient aan te moedigen of waar nodig verplicht te stellen (GP 3). Het bedrijfsleven zal bereid moeten zijn tot externe communicatie over de mensenrechtenimpact van hun handelen (GP 21)⁴⁶ vooral in sectoren waar de risico's groot zijn. Daarbij is onafhankelijke verificatie belangrijk. De informatie moet toegankelijk zijn voor het beoogde publiek. De UN Guiding Principles verwijzen naar due diligence: (i) het identificeren van actuele en potentiële impact op mensenrechten, (ii) het treffen van maatregelen om negatieve impact te voorkomen, ongedaan te maken en/of eventuele schade te vergoeden, (iii) het monitoren van dit proces en (iv) het extern communiceren over hoe negatieve impact wordt aangepakt. Het gaat hierbij om het agenderen van risico's die bedrijfsactiviteiten vormen voor de omgeving inclusief de keten en zakenrelaties in het buitenland. Volgens de UN Guiding Principles (GP18) behoort '*meaningful consultation with potentially affected groups and other relevant stakeholders*' tot de vaste ingrediënten van een human rights due diligence proces. Ook dit impliceert transparantie over het proces.

OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen

Bedrijven zouden zowel over financiële als niet-financiële informatie met betrekking tot sociale en milieu effecten, eigendomsstructuur en bestuur moeten rapporteren. Ook de OESO-richtlijnen verwijst naar het begrip due diligence, zoals hierboven besproken. Deze risico's dienen te worden beschreven en er moet worden gecommuniceerd over hoe de problemen worden aangepakt.

GRI

Global Reporting Initiative (GRI) stuurt aan op duurzaamheidsrapportage door alle organisaties. GRI produceert het Sustainability Reporting Framework, om zo meer eenduidigheid in de rapportages van organisaties te bewerkstelligen. Het Framework, met de Reporting Guidelines als hart, zet principes en indicatoren uiteen die bedrijven kunnen gebruiken bij het meten en rapporteren van hun economische, ecologische en sociale prestaties. Het rapport moet zowel positieve als negatieve aspecten van de prestaties van de organisatie weerspiegelen en zal een jaarlijks verslag zijn.⁴⁷

Voluntary Principles

De Voluntary Principles vereisen dat bedrijven helder communiceren over hun ethische beleid, de mensenrechtenreputatie van hun partners en mensenrechtenschendingen.

⁴⁶ <http://www.business-humanrights.org/SpecialRepPortal/Home/Protect-Respect-Remedy-Framework/GuidingPrinciples>

⁴⁷ <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)

EITI is een vrijwillige norm om corruptie in grondstofrijke ontwikkelingslanden tegen te gaan. Olie en mijnbouw bedrijven dienen openheid te geven over de betalingen die ze doen aan de regeringen. Regeringen maken op hun beurt alle inkomsten bekend.

Group of Friends of Paragraph 47

Tijdens de Rio+20 conferentie van de Verenigde Naties over duurzame ontwikkeling in 2012 hebben Brazilië, Frankrijk, Denemarken en Zuid Afrika een paragraaf in het einddocument gesteund over maatschappelijke verslaglegging. De groep landen noemt zichzelf daarmee 'group of friends of paragraph 47'. De groep landen onderkent het belang van MVO rapportage en moedigen bedrijven, vooral beursgenoteerde en grote bedrijven, aan om maatschappelijke informatie op te nemen in hun verslaglegging.⁴⁸

---

⁴⁸<http://www.unep.org/resourceefficiency/Business/SustainableandResponsibleBusiness/Reporting/FriendsofParagraph47/tabid/105011/Default.aspx>